

אשכול

העלון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה".

"לזכור עולם יהיה צדיק" לע"נ מנן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדניכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל (תהלים קי"ב, ו)
 "לנב"ע בז באדר א' התשנ"ה תנצבה"

פרשת במדבר וזג השבועות

ה-ו' בסיון התשע"ב
 גיליון מס' 217
 (שנה שישיה)

זמני השבת

פניסת השבת	צאת החג
18:55	20:18
19:16	20:21
19:15	20:20

ירושלים

תל אביב

כרם ביבנה

ער ד' עשמת אהם
 (בשבת כ"ט)

לעילוי נשמת

מרת דבורה בן ע"ה
 בת ר' אהרן ז"ל

נלב"ע ב' בסיון תשע"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הוקדש ע"י משפחת יוסקוביץ

ללמוד ע"מ ללמוד

מו"ר ראש הישיבה
 הרב מרדכי גרינברג שליט"א

הגמ' בשבת פו ע"ב אומרת שכשהגיעו ישראל למדבר סיני, היה זה בר"ח סיון, ובאותו יום לא אמר להם הקב"ה דבר, "משום חולשא דאורחא".

בשם משמואל, בדבריו לר"ח סיון, כתב שהכוונה היא לאלו שפלט הענן, שעליהם נאמר "ויזנב כך כל הנחשלים אחריו", היינו הנחלשים, והם הם שעייכבו את הדיבור משום "חולשא דאורחא".

דבר זה מפליא ביותר. הרי חז"ל דרשו "ארץ יראה ושקטה" – אם יראה למה שקטה, ואם שקטה למה יראה? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, שאם יקבלו ישראל את התורה – מוטב, ואם לאו – הריני מחזיר את העולם לתוהו ובוהו. ואם כך, מדוע עכבו את הדיבור האלוקי, הרי אפשר היה להקדים מתן תורה ביום אחד ולהשקיט את הארץ? ! וכל זה בגלל אותם נחשלים שפלטן הענן? !

ומכאן יש ללמוד על חשיבותו של כל אדם מישראל והקשר שלו לתורה, שהקב"ה המתין גם לעוברי עבירה שנפלטו ממחנה ישראל, כדי שגם הם יהיו שייכים לתורה, וכמ"ש חז"ל שאילו היה חסר אחד מס' ריבוא, לא היתה תורה יכולה להנתן.

על המניין שבפרשה אמרו חז"ל "מונה מספר לכוכבים", שישראל נמשלו לכוכבים. אחת המשמעויות של הדמיון לכוכבים הוא, מה שנאמר בתהילים "הללוהו כל כוכבי אור". כל כוכב יש לו אור, אך באמת לא כל כוכב נראה לעינינו. והסיבה לכך איננה מפני שאין לכוכבים אלו אור, אלא שישנם כוכבים שהם כ"כ רחוקים, שאיננו רואים את אורם. הדמיון של ישראל לכוכבים בא ללמד, שישנם יהודים שהם מאוד רחוקים, ואעפ"כ יש להם אור, אף שאיננו נראה.

גם כפי שמות דרשו חז"ל שישראל נמשלו לכוכבים, ואמרו עה"פ "ומצדיקי הרבים ככוכבים" – אלו מלמדי תינוקות. וכ' השם משמואל, מדוע נמשלו מלמדי תינוקות לכוכבים, אלא שלמלמדים אלו יש דימוי עצמי נמוך, וכך הם נראים גם בעיני אחרים. משום כך דרשו חז"ל על מלמדים אלו, שיש להם מעלה גדולה, שכן הם מצדיקי הרבים, אף שאורם אינו בולט כ"כ כמו מגידי שיעורים גדולים ומבריקים. וע"ז אמרו חז"ל שמלמדי תינוקות אלו הם ככוכבים, בעלי אור ועוצמה, אלא שלא תמיד הדבר נראה, והם ככוכבים קטנים, בגלל המרחק הגדול.

משום כך מונים את ישראל, "מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא", להורות, שלכל יהודי ישנה חשיבות גדולה, אור גדול, אף שלא תמיד זה נראה בפועל.

פרשה זו נאמרת לפני חג מתן תורה, ללמד עד כמה גדול כוחו של יהודי, וא"א שלא יהיה לכל אחד קשר לתורה. וכמו שהקב"ה המתין לאלו החוטאים שהיה להם חולשא דאורחא, כי כל יהודי מעכב מתן תורה, ומשום כך מונים את ישראל לפני מתן תורה.

בארבעים ושמונה דרכים נקנית התורה, והם מנויים בפרק קנין תורה שאנו לומדים בשבת שלפני חג השבועות. המעלה המ"ד שנופלת בער"ח סיון היא ללמוד ע"מ ללמד. וחסידים אומרים שזהו מה שנאמר "אדם לעמל יולד". "לעמל" – ר"ת, "ללמוד על מנת ללמד". ויש קושי רב בקנין זה, שאין לאדם סיפוק בזה, כי נדמה לו שזה מעכב את ההתפתחות הרוחנית האישית שלו. קשה לאדם להיות מלמד תינוקות, שאינו רואה את הרווח הגדול שיש לו מזה. אך באמת אדם לעמל יולד, וזוהי תכלית האדם. אדרבא, ללמד זה קנין בתורה, שע"י יגדל יותר בתורה.

ובעיקר יש ללמד לאלו שיש להם חולשא דאורחא, שהרי רבש"ע עיכב מתן תורה בגללם, וחובה על כל אחד ללמד חלשים ממנו, ודוקא זה יגרום להתפתחות היותר גדולה שלו בתורה. חשיבות גדולה לדברים אלו בדורנו, שישנם כ"כ הרבה שפלטן הענן, והם מזדנבים אחורי המחנה. אך הקב"ה לימדנו, שגם הם קשורים לתורה, וחייבים אנו ללמדם, אחרת זה גם עיכוב בתורה שלנו.

"כמו שאי אפשר ליהדות בלא אמונה, כך א"א ליהדות בלא הכלל. כל מי שמייחס עצמו ליהדות מצד פרטיותו העצמית בלבד, ואומר שדי לו שיעבוד הוא לבדו את הקב"ה, ויהיה יחידי בעולם, ודומה לו שהוא יהודי, אינו אלא טועה, כמו מי שאומר שהוא יהודי בלא אמונה בעיקרי היהדות" (הרב חרל"פ – רוז לי).

מערכת "אשכולות" מאחלת חג שבועות שמח לכל קוראי העלון.

שנזכה ללמוד וללמד, לשמור ולעשות, ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה!

וכן דייק הפרי חדש⁸ מדברי השו"ע⁹, הלומד תורה בלילה – הלילה הולך אחר היום שלפניו ואינו צריך לחזור ולברך ברכות התורה כל זמן שלא ישן. משמע, אומר הפר"ח, שדווקא הלילה הולך אחר היום אבל בעמוד השחר צריך לברך. והמגן אברהם דייק מלשון השו"ע ההיפך, שסיים דבריו "כל זמן שלא ישן", משמע שבהפסק שינה תלוי הדבר. וכך גם פסק הגר"א.

אבל האחיד"א בכרכי יוסף¹⁰ כתב בשם מהר"י זיין, שצריך לברך ברכות התורה אחר עלות השחר, והסכים לדבריו עפ"י דברי האריז"ל¹¹, וכ"כ הרא"ש ב"נהר שלום", וכן פסק הגאון הרב עובדיה יוסף בספרו חזון עובדיה¹².

המשנ"ב¹³ פוסק שאין לברך ברכות התורה, משום שיש מחלוקת בין הרא"ש לר"ת בדין זה וספק ברכות להקל. אמנם השאלה האם אומרים ספק ברכות להקל בברכות התורה תלויה בשאלה האם ברכות התורה הן מדאורייתא או מדרבנן.

הרמב"ם בספר המצוות לא מנה בכלל תרי"ג מצוות מצווה לברך ברכות התורה, ודייקו מכך האחרונים שהוא סובר שברכות התורה הן רק מדרבנן¹⁴. אך הרמב"ן בהשגותיו¹⁵ חלק עליו וכתב שברכות התורה הן מדאורייתא כמו ברכת המזון והגמ' אינה אסמכתא.

אם ברכות התורה הן מהתורה – לא מקילים בספק, ואם הן מדרבנן – מקילים בספק. אך מסיים המשנ"ב שאם אפשר לו עדיף לשמוע ברכות התורה מאחר שיכוין להוציאו ידי חובה והוא יכוון לצאת ויענה אמן, ויאמר אח"כ כמה פסוקים כדי שיהיה נחשב לו במקום לימוד. וכך יצא ידי חובת כל הדעות.

לדעת המגן אברהם (שם) יכוון לצאת בברכת "אהבה רבה", כדברי הגמ' במסכת ברכות י"א ע"ב, שמי שלא בירך ברכות התורה ובירך ברכות ק"ש – שוב לא יברך ברכות התורה, "שכבר נפטר באהבה רבה", בתנאי שילמד תיכף מעט אחר שיסיים תפילתו, וכן נפסק במשנה ברורה כאפשרות השניה.

הגאון ר' עקיבא איגר כותב הברקה גאונית ופשוטה, שמי שישן בערב החג בצהריים ולא בירך כשקם משינתו (כפי שפסק השו"ע כר"ת דלא הוי הפסק) הוא יכול לברך ממה נפשך – לפי הרא"ש, הרי הוא חייב כבר מאתמול בברכות התורה, ולפי ר"ת, הרי הוא מתחייב בבוקר (דומיא דברכות השחר), ואם כן יכול לברך, שהרי יש כאן גם הפסק וגם יום חדש¹⁶.

לסיכום:

- א. מנהג הספרדים כמש"כ הפר"ח והאריז"ל, לברך ברכות התורה בבוקר חג השבועות כמו בכל יום.
- ב. מנהג האשכנזים בגלל ספק ברכות להקל לא לברך ברכות התורה למי שהיה ער כל הלילה אלא ישמע מאחד שישן או מספרדי (שאינו חושש לספק ברכות להקל) ויכוון לצאת יד"ח, ואם לא ניתן למצוא מי שיברך יכוון לצאת בברכת "אהבה רבה" וילמד תיכף אחר שיסיים תפילתו.
- ג. לפי פסק רעק"א, אם ישן ביום שינת קבע על מיטתו, אעפ"י שהיה ניעור כל הלילה, צריך לברך בבוקר ברכות התורה.

נהגו ישראל קדושים להיות ניעורים בליל שבועות כל הלילה, ובבוקר מתעוררת השאלה האם לברך ברכות התורה?

שאלה זו נידונת בדברי הפוסקים, בדין מי שישן על מיטתו שינת קבע ביום:

הרא"ש בתשובה¹ כתב שהישן שינת קבע על מיטתו ביום חוזר ומברך כשיתעורר, מכיוון שהשינה נחשבת הפסק גמור מהברכות שבירך בבוקר. אבל המתנמנם מיושב או על אצילי ידיו – שינת עראי היא ולא הויא הפסק. וכן אם שכב על מיטתו ולא הצליח לישון – לא נחשב הדבר הפסק, שכל עוד שהאדם ער דעתו על לימודו.

אולם ר"ת² סובר שאין ברכות התורה תלויות בהפסק אלא זו ברכה שמברכים בכל יום, ולכן הוא אומר שכשהאדם עומד ממיטתו בלילה ללמוד אינו צריך לברך ברכות התורה, מפני שברכות התורה של אתמול בשחרית פוטרות אותו עד שחרית הבאה.

וביסוד המחלוקת בין ר"ת והרא"ש, ביאר ה"ישועות יעקב" שנחלקו מהו הגדר של ברכות התורה. האם הן ברכות המצוות או ברכות השבח הלל והודאה, שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

מדברי הרא"ש נראה שהוא סובר שברכות התורה הן ברכות המצוות, ולכן כמו שבשאר המצוות אם יש הפסק חוזר ומברך, כך בברכות התורה.

אולם מדברי ר"ת נראה שהוא סובר שברכות התורה הן ברכות השבח, כמו ברכות השחר, ולכן הברכות לא תלויות בהפסק אלא בהגדרה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בזמן שתיקנו מטבע קבוע לכל הברכות והתפילות, ונראה שהכלילו את ברכות התורה בברכות השחר שזמנן הוא בכל יום ויום³.

עפ"י החקירה שהזכרנו האם ברכות התורה הן ברכות המצוות או ברכות השבח אפשר להסביר מחלוקת בין השו"ע לגר"א.

השו"ע⁴ פוסק שנשים מברכות ברכות התורה. שואל הגר"א, הרי הן אינן חייבות במצוות תלמוד תורה, כדברי הגמ'⁵, "ולמדתם אותם את בניכם – ולא בנותיכם". וא"כ איך היא יכולה לומר "וציונו?"

ובדעת השו"ע אפשר לומר שהשו"ע סבר שברכות התורה הן ברכות שבח והודאה על התורה, והיות שגם נשים צריכות ללמוד את הדינים השייכים להן, למרות שפטורות ממצוות ת"ת מצד עצמה, מכל מקום הן משבחות את ה' על תורתו. אך מדברי הגר"א נראה שסובר שברכות התורה הן ברכות המצוות, והיות שפטורות מהמצווה אינן יכולות לברך עליה.

ונהדר אנפין למחלוקת הרא"ש ור"ת בדין מי שישן על מיטתו שינת קבע ביום. השו"ע⁶ פוסק "שינת קבע ביום – הוי הפסק. ויש אומרים דלא הוי הפסק, וכן נהגו". הדעה הראשונה היא דעת הרא"ש והדעה השניה היא דעת ר"ת, ומבואר שהשו"ע הכריע כר"ת, "וכן נהגו".

וכתב המגן אברהם⁷ שדין הניעור בלילה תלוי במחלוקת זו. לפי הרא"ש, שהדבר תלוי בהפסק והוא גורם את החיוב לברכות התורה, אז מי שניעור כל הלילה – לא יברך, אך לפי ר"ת, שהיום גורם לחיוב הברכה – מברך בבוקר אעפ"י שלא ישן בלילה. וכיוון שהשו"ע פוסק כר"ת, נגזר מכך שהניעור לילה יברך בבוקר ברכות התורה, וכן מנהג הספרדים.

⁸ אר"ח ס' מ"ו ס"ח.

⁹ מ"ז, י"ב.

¹⁰ ס' מ"ו ס"ק י"ב.

¹¹ שער הכוונות דף א' ע"ג.

¹² יו"ט ע' ש"ב.

¹³ ס' מ"ו סקכ"ו.

¹⁴ והגמ' במסכת ברכות כ"א. שלומדת שברכות התורה הן מהתורה מהפס' "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו" – היא אסמכתא בעלמא.

¹⁵ סוף חלק עשין מצוה ט"ו.

¹⁶ ואין ברכת "אהבת עולם" של ערבית פוטרת אם לא למד מיד אחר התפילה.

מספרים על הרב מבריסק שכאשר ישן ביום היה מכוון בברכת "אהבת עולם" של ערבית לצאת יד"ח ברכות התורה לדעת רא"ש שהדבר תלוי בהפסק ולומד אח"כ.

¹ שו"ת הרא"ש, כלל ד' ס' א'.

² הוב"ד בתוס' ברכות דף י"א ע"ב.

³ אמנם מנוסח הברכה יש צדדים לכאן ולכאן, שהרי מהברכה הראשונה נראה שהיא ברכת המצוות – לעסוק בד"ת או על ד"ת, אולם מהברכות האחרות נראה שהן ברכות השבח – המלמד תורה לעמו ישראל או אשר בחר בנו מכל העמים וכו'.

⁴ אר"ח ס' מ"ז ס' י"ד.

⁵ קידושין כ"ט ע"ב.

⁶ אר"ח ס' מ"ז ס' י"א.

⁷ ס' מ"ז ס"ק י"ב.

ייחודית – הנמלה חרוצה, השועל ערמומי, האריה גיבור וכך כל חיה וחייה. האדם, לעומת זאת, בנוי מכל התכונות ביחד, והוא צריך להפעיל בכל מצב נתון את התכונה הנכונה ביחס לסיטואציה ולרסן את התכונה ההופכית.

בין התכונות המנוגדות נמצאות התשוקה וההסתפקות במועט. אדם צריך להשתמש בתשוקתו ביחס ללימוד התורה וקיום המצוות. אמנם אם אש התשוקה מתלקחת במקומות לא נכונים, צריך להפעיל את מידת ההסתפקות במועט. את כוח ההסתפקות חכמים המשילו למים, שתפקידו של כוח זה הוא לכבות את אש התשוקה כאשר היא מתפרצת לכיוונים בלתי רצויים.

ע"פ הדברים, מובן למה נאמר במדרש אש ומים, אך מה פשר המדבר?

אכן מי שמצליח להשתמש ב"מים" שלו על מנת לבלום את התפרצות ה"אש" נמצא בדרגה גבוהה, אבל גדול ממנו החסיד שביטל אצלו לחלוטין את כל כוחות הגוף והחומר, והתאוות כבר לא שולטות בו יותר, וכמו שאומר דוד המלך "ולבי חלל בקרבי" (תהילים ק"ט, כ"ב), כלומר שהוא כבר לא שומע יותר לרצונו ליבו אלא רק לציוויו של ה' יתברך.

זוהי גם כן כוונת הכתוב "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נ"ה, א'). הפסוק בעצם מביע אנחה על מי שזוקק למים כתרופה עבור צימאונו, למי שצריך להילחם בשביל לרסן את התאוות שלו. לכן המדרש מביא שהתורה ניתנה במדבר, שהמעלה הגבוהה ביותר היא דרגה של מדבר – "שעושה אדם עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל" (נדרים נ"ה:). כשהאדם מגיע להיות "מדבר" הוא כבר לא צריך יותר את המים בשביל לכבות את האש, שהיא אפילו לא ניצתת.

יהי רצון שנוכח ליישם את הדברים בפועל מכאן והלאה להמשך חייו.

(מלוקט מספר "לקח טוב")

אחד לקשר בין עם ישראל, התורה וארץ ישראל. מניין הימים נקבע כנגד שבע הספירות וצירופן, שעל ידיה מנהיג ה' את העולם, ואילו השבועות נקבעו כנגד שבעת הימים שסופרת הכלה לפני כניסתה לחופה⁵. בזמן מתן תורה, היו צריכים ישראל לספור שבעה ימים כדי לייחד את אהבתם לה' בלבד (כמו שכלה עושה טרם חתונתה), ברם מכיוון שעם ישראל יצא ממ"ט שערי טומאה והיה צריך להידיבק בקב"ה בלבד, היה צריך לספור שבעה שבועות נקיים, ולכן נקרא "שבועות", כי על האדם להכין עצמו ולאהוב את הקב"ה, וכפי שדרש ר' יהושע⁶: "כתוב אחד אומר – 'עצרת לה' אלקיך', וכתוב אחד אומר – 'עצרת תהיה לכם', הא כיצד? רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר: חלקו – חציו לה' וחציו לכם". חז"ל רמזו כי על האדם להיות מעצור מלפני ה' בחג השבועות.

על כן תרגם אונקלוס את השם "שבועות" ל"עצרת", כי שניהם מורים על אותו המובן – הקשר לתורה וההכנה לקראת הקב"ה. אולם לשם עצרת ישנה משמעות נוספת במובן של אסיפה⁷. חז"ל רמזו לאסיפה שהיתה בזמן מעמד הר סיני, וכמו שנאמר "ויחן שם ישראל נגד ההר"⁸, שזהו כנגד הקשר לעם ישראל, ואילו השמות "חג הקציר" ו"יום הביכורים" נאמרו כנגד ארץ ישראל.

לענ"ד, התורה וחז"ל ירדו לסוף דעתו של אדם, ובאו לרמוז כי אי אפשר לזה בלא זה: יכול אדם לחשוב כי לימוד וקיום התורה אפשרי אף ביחיד ובגלות, ומה לי צורך עוד בעמי ומולדתי, לכן נרמז כי קיום התורה המושלם אפשרי רק יחד עם כלל ישראל בארץ ישראל.

⁵ נידה, ס"ו. – משום חימוד.

⁶ פסחים ס"ח; ביצה ט"ו:.

⁷ וכמו שנאמר בקידושין ו'. – "עצרת מהו?", וכתב רש"י "לשון עצרת, שתהא נאספת עמי לבית".

⁸ ונאמר במדרש ויקרא רבה (פרשה ט'): "חזקיה אמר חורי גדול השלום... ויחן שם ישראל" – ויחן שם בני ישראל אין כתיב כאן, אלא ויחן שם ישראל. אמר הקב"ה: הרי שעשע שאני נתן תורה לבניי, ופירש רש"י "כאשי אחד בלב אחד, אבל שאר כל החיות בתרעומת ובמחלוקת".

בחסדי ה' יתברך זכינו להגיע לחג השבועות, חג מתן תורתנו הקדושה. מצינו מדרש מסקרן בעניין, על הפסוק הראשון בפרשת במדבר – "למה במדבר סיני? מכאן שנו חכמים בג' דברים ניתנה התורה: באש, במים ובמדבר. באש מניין? שנאמר 'והר סיני עשן כולו' (שמות י"ט, י"ח), ובמים מניין? שנאמר 'גם שמיים נטפו גם עבים נטפו מים' (שופטים ה', ד'), ובמדבר מניין? שנאמר 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני' (במדבר א', א')."

יש להבין, מה המדרש רוצה לרמוז לנו בשלושה דברים אלו? אלו יסודות אנחנו יכולים לקחת מפה לעבודת ה' שלנו? הרב אברהם שמואל בנימין סופר, הידוע בחיבורו "כתב סופר", מסביר את הדברים.

נתינת התורה במים, באה ללמד אותנו שאין דברי תורה מתקיימים אלא בענווים, וכמו שאומר המדרש הידוע – "למה נמשלו דברי תורה למים? מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה". מאותה סיבה התורה ניתנה דווקא על הר סיני, כיוון שהוא היה ההר הנמוך ביותר.

האש באה ללמד, שהתורה היא בעצם האור והדרך שלנו בחיים. אנחנו צריכים לפלס את מסלול חיינו על פי התורה שמראה לנו את דרך האמת, וכמו שכתוב "כי נר מצווה ותורה אור" (משלי ו', כ"ג).

נתינת התורה במדבר אומרת לנו שרק במקום נטוש ונידח כמו המדבר, התורה יכולה להגיע למלוא עוזה. מי שרוצה ליהנות ממותרות העולם הזה וגם להיות גדול בתורה, כנראה לא יצליח במשימה שלו, וכמו שכתוב במשנה במסכת אבות – "כך היא דרכה של תורה – פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה".

הגר"א פלאהם בהערותיו לספר "אהל יעקב" למגיד מדובנא מביא רעיון אחר. הוא כותב שכדי להבין את העניין, יש להבחין שהאדם בנוי מתערובת של תכונות שונות. אצל בעלי החיים, לכל אחד יש תכונה

אחד המאפיינים של חג השבועות הוא ריבוי שמותיו.

בפסוק הראשון של המפטיר בחג נאמר: "ויקיום הפפורים בקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעת ימים מקרב קדש יהיה לכם פל מלאכת עבדה לא תעשו", ותרגם אונקלוס: "ויקיום דבכורין בקרוביכון מנחתא חדתא קדם ה' בעצרתיתכון מערע קדיש יהי לכון פל עבדת פולחן לא תעבדון". אונקלוס משקף את מגמת חז"ל בתורה שבעל פה, לכנות את חג השבועות דווקא בשם מחודש (שכלל אינו התרגום של "בשבועותיכם") שחז"ל נתנו – "עצרת".

ונשאלת השאלה: מכל השמות שנתנה התורה, לא מצאו חז"ל שם לחג השבועות, עד שהיו צריכים לחדש אחד? וגוברת התמיהה, כאשר רואים כי בתורה דווקא החג האחרון של פסח וסוכות (שמחת תורה) הם הנקראים "עצרת"¹, ואותם בוחרים חז"ל לכנות "יום טוב אחרון של פסח" או "יום טוב אחרון של חג!" גם חכמים עצמם עמדו על תמיהה זו: "אמר רבי טוביהו ברבי אליעזר ז"ל: חזרתי על כל עניני המועדות, ולא מצאתי חג שבועות שנקרא עצרת. ורבותינו ז"ל קראו בכל מקום עצרת לחג השבועות, והוא לשון תרגום, דאמר אונקלוס הגר בעצרתכון"².

יתר על כן, עולה קושיה אף על לשון התורה: ישנה מחלוקת האם בספירת העומר מצווה לספור רק ימים או מצווה לספור גם שבועות³, והנה דווקא את החלק בו חולקים האמוראים, ראתה התורה לציין כהשלמת הספירה, ומדוע לא נקטה התורה במילה "ביומיכם"?

וראיתי תירוץ של הנצי"ב ב"העמק דבר"⁴, כי שמות החג רומזים כל

¹ שביעי של פסח נקרא פעמיים "עצרת" – "שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרב קדש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת הוא פל מלאכת עבדה לא תעשו" (ויקרא כ"ג, ל"ה) וכן "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלקיך לא תעשה מלאכה" (דברים ט"ז, ח'), ושמיני-עצרת נקרא כך פעם אחת – "ביום השמיני עצרת תהיה לכם פל מלאכת עבדה לא תעשו" (במדבר כ"ט, ל"ה).

² פסיקתא זוטרתא (לקח טוב), במדבר, פרשת פנחס [דף קלא עמוד א].

³ ר"ה ח'; חגיגה י"ז; מנחות ס"ו.

⁴ במדבר כ"ח, כ"ו.

ובחרת בחיים / רועי גרינברג (ד')

דינו לא שפכו את הדם הזה? ! / אלדר זהר (ד')

אופנת קוקטייל הגאדג'טים נמצאת בגאות. בדיקה סוציולוגית של "כלכליסט" לשנת 2012 מעלה: 54% מהישראלים מחזיקים מכשיר נייד "חכם" (להלן: "סמארטפון"), המשלב בין יכולות של טלפון סלולרי ליכולות מתקדמות של מחשב כף-יד.

כשנסתכל על סוללת הסמארטפונים העכשווית בשוק, נגלה שמוטבע בהם בתהליך הייצור נתב אלחוטי (Wi-Fi) המאפשר למשתמש להתחבר דרכו לרשת האינטרנט בכל מקום. בנוסף, בישראל מותקנות במקומות ציבוריים רבים נקודות גישה בתקן Wi-Fi שפתוחות לציבור הרחב בחינם. כל אדם יכול להתחבר דרך הנקודות הללו, באמצעות מחשב אישי או מחשב כף-יד אל האינטרנט. נקודות אלו נפוצות בבתי קפה, אוטובוסים, רכבות, אוניברסיטאות ובמקומות ציבוריים נוספים.

המציאות של המאה ה-21 הולידה אותנו לתוך רשת האינטרנט, ה-World Wide Web, ומאחר שמקובל לומר "ברומא התנהג כרומאי" – אף אנחנו הרשנו לעצמנו להמשיך לחיות בתוכה. הארכיטקטורה המבוזרת של הרשת, ההתפרצות הבלתי נשלטת של המידע, המרחב העצום של האפשרויות להתקשרות ישירה, עניינית ומיידית בין אנשים שלא נפגשו מעולם – כל אלה השפיעו השפעה אדירה על תרבות השיחה, על משמעות המידע והשימוש בו, על יחסים של ידידות, על עצם המושג "אינטימיות". השפעתה של רשת היתה עצומה ומהירה עד שלא ניתן היה לעצור את ההדשנות הטובה שבה. אך באותה מידה, גם לא אפשר היה לעצור את הנזקים שהיא עלולה לגרום מחמת העובדה שהרשת הדיגיטלית פרוצה ופתוחה מעצם מהותה, ומחמת העובדה שהמידע המתרוצץ ברשת אינו מבוקר, אין בו יד מכוונת, אין לו מרכז ואין עליו שליט.

להמחשת העניין: התחרותיות במשק הישראלי אינה מתחשבת בערכים דתיים. בין חברות הסלולר, חברת סלקום היא היחידה שמאפשרת גלישה בטוחה ברשת הסלולרית. החברות המתחרות: מירס, פלאפון, אורנג', הוט תקשורת ורמי לוי – אינן נותנות את האופציה בכלל.

במקורות היהדות ישנה התייחסות ענפה לסכנות הכרוכות ביצר העריות. הגמרא במסכת קידושין (דף פ"א ע"א) מציגה ארסנל של מעשיות כדי להבהיר את מימדי הבעיה. יתר על כן, הגמרא במסכת ברכות (דף ל"ב ע"א) מציגה בצורה מאוד נחרצת את אפשרויותיו של הבן שאביו סכו, רחצו, והושיבו על פתח של זונות – "מה יעשה אותו הבן שלא יחטא"? התייפפות הנפש הליברלית גורמת להמצאת תזות חסרות בסיס לפירוש "ליכא דרכא אחרינא", המכחישות את הנתונים הבאים: מחקרים שנעשו בארץ ובעולם מצביעים על פערים בין מה שההורים חושבים שהילדים עושים ברשת לבין מה שהילדים עושים בפועל. מחקר שנעשה בעת האחרונה באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטת חיפה מצביע על כך שילדים מדווחים על חשיפה משמעותית לפרונוגרפיה באינטרנט – 29% מהילדים ביסודי, 53% מחטיבות הביניים ו-73% בתיכון. לעומת זאת רק 18%-10% מהוריהם של אותם ילדים העריכו שילדיהם אכן נחשפים לפרונוגרפיה באינטרנט.

הבעיה העיקרית היא שמרבית המבוגרים אינם רוצים לדעת על הסכנות באינטרנט. הם שמים רטייה על העניים ומטפחת על האף. לעיתים נדירות עוד מתפרצת לה מפיהם גחמה, שתוצאותיה "ככלבים הנובחים על שיירה". אקט ההדחקה של ציבור המורים בישראל נותן גושפנקא לדישון וזיבול של ערוגת פשע! המבוגרים נדמים לילדים ששאלו את הגננת: "מאיין בא גשם?" הגננת, שמחה להדגים להם את התהליך, הביאה קומקום מים ורתחים והסבירה איך האדים הופכים לטיפות מים על מכסה הקומקום. הילדים הסתכלו והקשיבו להסבר הארוך, אך מיד לאחר מכן התפרצו ושאלו: "לא הבנו! איפה הממטרות שבשמיים?"

לסיום, נמצא שיש אליבי של ברזל למימדי תופעת ההתמכרות לצפייה בחומרים לא-צנועים בכל החברות וזאת ללא קשר לגיאוגרפיה. לכן, מחובתנו לעלות את הנושא לשיח הציבורי, כדי שנייצר פתרונות אלטרנטיביים בנידון. חובה מוחלטת. רק שלא נהיה כמו בסיפור המפורסם על ארבעה אנשים ששמותיהם: כולם, כל-אחד, מישוהו ואף-אחד. עבודה דחופה הוטלה לביצוע כולם, כולם היה בטוח שמישהו יביצע את העבודה, כל-אחד יכול היה לבצע, אך אף-אחד לא ביצע אותה. כיוון שזו היתה עבודה של כולם, כולם חשב שכל-אחד יכול לעשותה, אך אף-אחד לא הבחין שמישהו לא יביצע אותה. הסיפור נגמר בכך שכולם האשים את מישהו ושאלו: "לא יביצע את מה שכל-אחד יכול היה לעשות."

ואם אתם חושבים ש"לנו זה לא יקרה", וש"אצלנו אין דברים כאלו" – הריני להודיעכם: כנראה שאנחנו חיים בסרט. מספיק לעבור בכניסות לבנייני האברכים, לעבור במקרה ליד הספרייה של הקיבוץ או להסתובב בחדרי הפנימיות כדי לקלוט עד כמה נרדמנו בשמירה. עד כמה ידינו (לא) שפכו את הדם הזה. הגיע הזמן להתעורר.

ואם אנחנו נמשיך להטמין את ראשונו בדף הגמרא, אולי נמצא את עצמנו רבנים גדולים, אך מה שבטוח – לא יהיו לנו תלמידים. אז מה עושים? על כך בפעם הבאה...

ראשית אפתח ואומר שאיני בא לנסות ולשכנע אף אחד בשום צורה שהיא ללכת ולרכוש טלפון / מחשב / אינטרנט וכו'. המטרה שלי היא לנסות להראות את הצד החיובי שקיים במכשירים אלו.

הטכנולוגיה מתפתחת בקצב מסחרר. כל נושא הטלפונים הניידים קיים לא יותר מ-40 שנה. בכל שנה נוצרות טכנולוגיות חדשות עד שהגענו למצב שהבדיחה הקבועה על כל טלפון חדש שיוצא היא שהוא גם יודע לבצע שיחות...

הרבה תלונות נשמעות בשנים האחרונות נגד הטכנולוגיות החדשות כדוגמת הסמארטפונים, הטאבלטים, וכן נגד זמינות האינטרנט בסלולרי ובנקודות Wi-Fi שפוזרות בחנויות, אוטובוסים, וכו'.

לעניות דעתי, למרות החסרונות – ויש חסרונות – רבים היתרונות שיש בטכנולוגיות חדשות אלו.

אני חושב שאפשר להניח באופן ודאי שאף אחד לא מעוניין לחזור לכתוב על קלף ופפירוס רק בגלל שתעשיית הנייר פוגעת ביערות בדרום אמריקה, או לתקופה שבה התחבורה נעשית על גבי סוסים וחמורים, למרות זיהום האוויר הרב שנגרם מהמכוניות. כמו כן, אף אחד לא יהיה מוכן שנפסיק לגמרי את התקשורת הקווית והאלחוטית, וכדי לדבר עם מישהו נצטרך לפגוש אותו פנים אל פנים או לשלוח מכתב, למרות הקרינה שנובעת מהאנטנות (אם כי טרם הוכח שהיא אכן גורמת למשהו...).

המטרה לשמה פותחו הטכנולוגיות הנ"ל היא ע"מ להקל עלינו בחיי היום-יום. לכן, למרות כל החסרונות שיש, אנחנו משתמשים בהם ומבינים את הנחיצות שבדבר. במקום לנסוע חודשים ושנים, אפשר לנסוע שעות. לא צריך ללכת ולטרות (לשחוט פרה?) כדי שיהיה משהו לכתוב עליו אלא יש חבילת דפים זולה וזמינה. לא צריך לחכות ימים וחודשים כדי לדבר עם מישהו אלא מרימים טלפון אפילו מקצה אחד של העולם לקצה השני.

כך גם בתחום הסלולרי, ההתפתחויות נעשות במטרה להקל. עד לפני כמה שנים, כדי לשמוע מוזיקה, היה צריך נגן mp3 (או דיסקמן / ווקמן, למבוגרים שבינינו), כדי לצלם היה צריך מצלמה, כדי לנווט היה צריך מכשיר GPS, בשביל לחשב היה צריך מחשבון, בשביל לרשום תזכורות היה צריך פנקס ועט. היום, הכל נמצא במכשיר אחד. אז נכון שהמצלמות עדיין יותר טובות מאלה שבסלולרי, ונגני ה-mp3 יותר קטנים וזולים, אבל כיום יש את היכולת להסתובב עם מכשיר אחד שכולל את הכל. הכל זמין באופן מיידי.

כמו כן, בתחום האינטרנט הסלולרי. אם עד לפני כמה שנים היה צריך מחשב נייד ולוותר על קו הטלפון באופן זמני והגלישה הייתה איטית ויקרה ונמצאה רק בבתיים פרטיים, הרי שהיום האינטרנט הרבה יותר מהיר וזמין בכל מקום, בזול וללא צורך בחיבור קווי. ניתן להתעדכן בחדשות און-ליין. אפשר לקרוא המלצות על מוצרים בזמן שנמצאים בחנות ומתלבטים מה לקנות. אפשר לבדוק זמני אוטובוסים ועוד. כדי למצוא טלפון, לא צריך להתקשר ל-144. כמו כן, יש תוכנה (ישראלית!) שכאשר מתקבלת שיחה לא מזוהה, התוכנה מצליבה מידע מאנשים אחרים ואומרת לנו של מי המספר הזה. ניתן היום לבדוק את מצב החשבון בבנק ואפילו לבצע העברות בין חשבונות. לא צריך להסתובב עם מפה, הכל נמצא בטלפון, כולל היכולת לנווט, ולקבל מידע על מסעדות, אתרים, תחנות דלק, וכו'. כמו כן, תוכנות הניווט היום מקבלות מידע על פקקים ומנווטות בהתאם. כדי לשמוע רדיו, לא צריך לחפש את הנקודה שבה יש לאנטנה קליטה. אפשר לשמוע דרך הרשת את כל התחנות בקליטה מעולה.

גם בתחום התורני יש יתרונות רבים. ניתן היום למצוא מקורות בקלות, למצוא תשובות הלכתיות, תזכורות לספירת העומר, הלכות יומיות, ספריות שלמות שאפשר לפתוח ברגע, סידור, לוח שנה עברי, זמנים, ועוד. לאור זאת, אני סבור שלמרות החסרונות שיש בטלפונים החדשים, הן בתחום הפיזי (המסך גדל יותר ויותר) והן בכזבו הזמן שנגרם, בין השאר, מהיכולת להתחבר לאינטרנט מכל מקום, היתרונות עדיין עדיפים.

בתורה (דברים ל', ט"ו) נאמר "כִּי־אָתָּה יָנִיחַ לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַפְּתוֹן וְאֶת הַקֶּרֶעַ", אך נאמר גם "ובחרת בחיים". בכל דבר יש צדדים חיוביים ושליילים ובידנו הבחירה במה להשתמש. שימוש בסלולרי בכלל, ובסמארטפונים בפרט, יכול להוביל לכזבו זמן, לחוסר צניעות ועוד, אך הבחירה נתונה אך ורק בידינו והאפשרויות לניצול חיובי של הטכנולוגיה בכלל, והפלאפונים והאינטרנט בפרט, רבות מאוד.